

Oude Begraafplaats Naarden

Een toekomst voor waardevol erfgoed

Versie 1.0
13 november 2025

Beleidsadviseur E. Wagenaar
Afdeling Mens & Omgeving
Datum 13 november 2025
Behandeling definitief

Opdrachtgever gemeente Gooise Meren
© foto's door Tom Loman, Stichting tot behoud van de Oude Begraafplaats Naarden en
gemeente Gooise Meren

Voorwoord

Deze notitie beschrijft de visie van de gemeente Gooise Meren op de toekomst van de Oude Begraafplaats van Naarden, een bijzondere en waardevolle erfgoedlocatie in de regio. Het is niet voor niets dat de gehele begraafplaats de status van rijksmonument heeft. De grafmonumenten, de bosachtige paden tussen graven en de oude bomen door, creëren tezamen een verstilde sfeer die heel bijzonder is als je in aanmerking neemt dat langs de begraafplaats sprake is van druk autoverkeer. Dit te beheren en te behouden vraagt niet alleen om een zorgvuldige aanpak, maar ook om toewijding. De gemeente vindt in de Stichting tot behoud van de Oude Begraafplaats een toegewijde partner, met wie in samenspraak en samenwerking de verwezenlijking van de in deze notitie vastgelegde doelen mogelijk zijn. Zo kan de Oude Begraafplaats ook in de toekomst haar bijzondere karakter behouden.

Barbara Boudewijnse
wethouder

Voor u ligt de notitie Oude Begraafplaats. De samenwerking met de Stichting tot behoud van de Oude Begraafplaats is belangrijk voor het verwezenlijken van de hierin vastgelegde visie en het realiseren van doelen. De stichting is verheugd dat deze samenwerking in goede harmonie en een coöperatieve sfeer verloopt.

De stichting, opgericht in 2000, bestaat uit een onbezoldigd bestuur dat wordt ondersteund door een aantal vrijwilligers. Doel van de stichting is het behouden en verbeteren van de kwaliteit van de begraafplaats. Graven en hekwerken worden schoongemaakt, hersteld en waar mogelijk gerestaureerd. Hiervoor worden donatiegelden en restauratiesubsidies aangewend. Jaarlijks organiseert de stichting een aantal activiteiten zoals rondleidingen, exposities en openluchtconcerten met de Open Monumentendagen en in november is er een informatieochtend voor donateurs en belangstellenden. Hiermee wil de stichting iedereen de bijzondere waarde van de Oude Begraafplaats als plek van cultuur, geschiedenis en ontspanning laten ervaren.

Hans W. André de la Porte
voorzitter van de Stichting tot behoud van de Oude Begraafplaats Naarden

Samenvatting

De Oude Begraafplaats in Naarden is een bijzondere plek met veel historische waarde. Het is een rijksmonument, een rustige, groene oase in een drukke omgeving. De begraafplaats is niet alleen bedoeld voor uitvaarten, maar ook voor wandelen, herdenken en genieten van natuur en geschiedenis.

De begraafplaats is in 1830 aangelegd in de vorm van een Latijns kruis, gevormd door lindebomen. Hierdoor zijn vijf blokken ontstaan, elk met een eigen sfeer en tijdsbeeld. De hoge hagen zorgen voor een besloten en serene omgeving. De grafmonumenten zijn sober maar gevarieerd, met veel symboliek en verschillende materialen zoals hardsteen, marmer en smeedijzer. Ze vertellen het verhaal van de mensen die hier begraven liggen en van de tijd waarin ze leefden.

Naast de hoofdstructuur – zoals de lindelaan, het toegangshek en het baarhuisje – dragen ook oude bomen, korstmossen en bijzondere grafhekjes bij aan de sfeer. De begraafplaats heeft een parkachtig karakter en wordt gewaardeerd om haar rust, historie en biodiversiteit.

De gemeente Gooise Meren en de Stichting tot Behoud van de Oude Begraafplaats werken samen aan het behoud van deze plek. Ze hebben samen vijf belangrijke doelen geformuleerd:

1. **Behoud van cultuurhistorie**

We zorgen goed voor de oude grafmonumenten en vertellen de verhalen van de mensen die hier begraven liggen. Aanpassingen worden alleen gedaan als dat echt nodig is en altijd met respect voor het monument.

2. **Versterken van biodiversiteit**

De begraafplaats is rijk aan bijzondere planten, korstmossen en dieren zoals vleermuizen. We beschermen deze soorten en passen het groenbeheer hierop aan.

3. **Zorg voor uitvaartmogelijkheden**

Er blijven op bescheiden schaal graven beschikbaar. Nieuwe uitvaarten zijn mogelijk, zolang ze passen bij het karakter van de begraafplaats.

4. **Samenwerking**

Vrijwilligers zijn onmisbaar. Ze helpen met onderhoud, organiseren activiteiten en zorgen voor verbondenheid. De samenwerking tussen gemeente en stichting wordt vastgelegd in een overeenkomst.

5. **Openstelling**

Iedereen is welkom. Er worden passende activiteiten georganiseerd, zoals rondleidingen en concerten. Zo maken we de begraafplaats bekender.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
1 Inleiding	8
1.1 Oude Begraafplaats Naarden	8
1.2 College Uitvoeringsprogramma 2023-2026	9
1.3 Aanleiding	9
1.4 Aanpak proces en participatie	9
1.5 Reikwijdte	9
1.6 Leeswijzer	10
2 Beleid en ontwikkelingen	11
2.1 Beleid en regelgeving	11
2.1.1 Wetgeving	11
2.1.2 Gemeentelijk beleid.....	11
2.1.3 Erfgoed.....	12
2.1.4 Beheervisie en deelplannen (periode 2004-2024)	12
2.2 Maatschappelijke ontwikkelingen	12
3 De Oude Begraafplaats Naarden	14
3.1 Ontstaansgeschiedenis	14
3.2 Samenwerking met de Stichting	14
3.3 Status rijksmonument	14
3.4 Evaluatie beheervisie	15
4 Het karakter van de Oude Begraafplaats	16
4.1 Het ontwerp van de begraafplaats	16
4.2 Grafmonumenten	18
4.3 Gebruik van de begraafplaats	19
4.4 De waarde van de begraafplaats	19
5 Kader voor de Oude Begraafplaats	21
5.1 Een toekomst voor de Oude begraafplaats Naarden	21
5.1.1 Cultuurhistorie.....	22
5.1.2 Biodiversiteit	23
5.1.3 Uitvaartzorg	23
5.1.4 Samenwerken.....	24
5.1.5 Open en toegankelijk.....	24

6	Uitvoeringsstrategie	26
6.1	Uitvaartzorg	26
6.2	Cultuurhistorie	26
6.2.1	Inspecties grafmonumenten	26
6.2.2	Consolideren van grafmonumenten	27
6.3	Biodiversiteit	27
6.4	Samenwerking met stichting	27
6.5	Openstelling Oude Begraafplaats	27
6.5.1	Promotie.....	28
6.5.2	Evenementen	28
6.6	Dagelijks beheer van de begraafplaats	28
7	Financiën	30
7.1	Financieel kader	30
7.2	Subsidies	30
7.3	Vrijwilligers	30
8	Monitoring en evaluatie	32

Bijlage 1 Begrippen

Bijlage 2 Beleidskader

Wetgeving
 Gemeentelijke verordeningen
 Gemeentelijk beleid
 Uitvoeringsnotities

Bijlage 3 Ontwikkelingen

Cultuurhistorie
 Duurzaamheid
 Biodiversiteit
 Circulariteit

Bijlage 4 Aanwijzing Rijksmonument

Bijlage 5 Beschrijving per blok

Algemeen
 Blok I
 Blok II
 Blok III
 Blok IV
 Blok V

Bijlage 6 Hoofdstructuur

Bijlage 7 Nevenstructuur

Bijlage 8 Symboliek

Bijlage 9 Participatie

Bijlage 10 Dagelijks onderhoud grafmonumenten

Algemeen onderhoud

Reinigen grafmonumenten

Onderhoud hekwerken

Onderhoud groen

Bijlage 11 Algemene richtlijnen voor onderhoud/consolidatie en restauratie van grafmonumenten

Algemene richtlijnen

Richtlijnen per onderdeel

Bijlage 12 Herstelde grafmonumenten

Bijlage 13 Korstmossen

Bijlage 14 Grafkaart met codering

Bijlage 15 Methode inspecties

Algemeen

Beoordelen grafmonumenten

Voorbeeld inspectieformulier

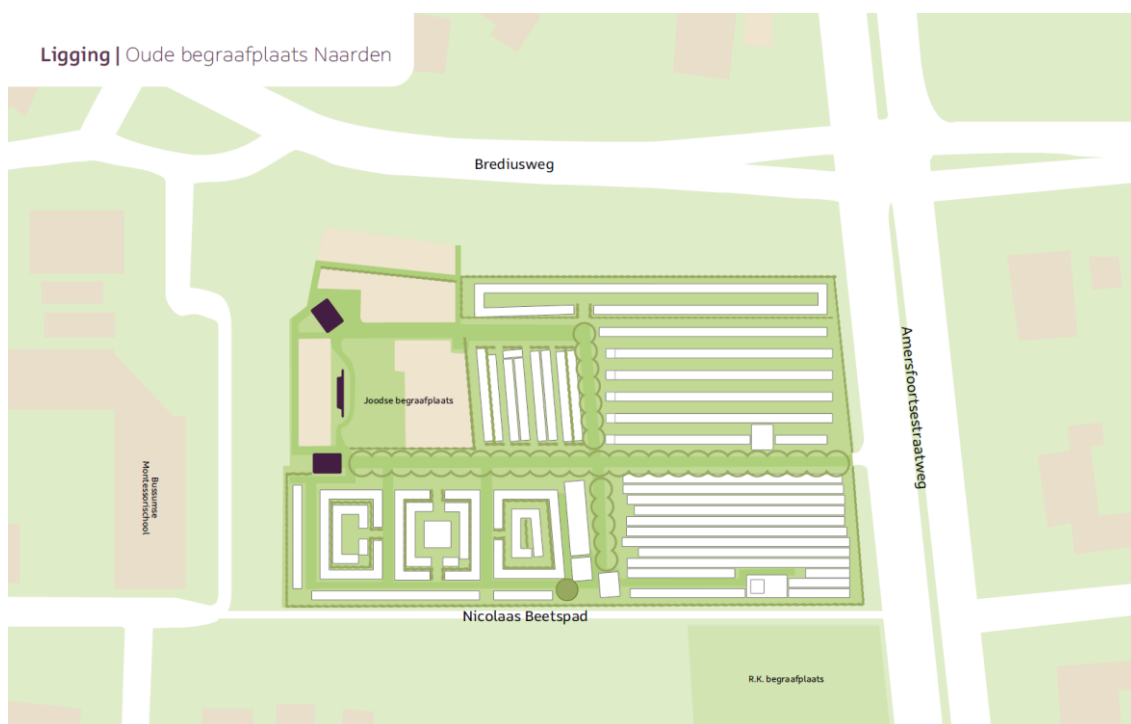
Bijlage 16 Cijfers Oude Begraafplaats

1 Inleiding

Op de begraafplaatsen in Gooise Meren wordt al eeuwenlang afscheid genomen van dierbare overledenen. De wijze is voortdurend aan verandering onderhevig. Begraafplaatsen zijn cultuurdragers en geven maatschappelijke ontwikkelingen, zoals religieuze denkbeelden en plaatselijke ontwikkelingen weer. Daarnaast kennen nogal wat begraafplaatsen een parkachtig karakter met bijzondere bomen en heesters. Onderling verschillen ze sterk van karakter. De begraafplaatsen komen voort uit de kernen van Gooise Meren en tegelijkertijd versterken ze de identiteit van deze kernen. Deze notitie heeft betrekking op de Oude Begraafplaats van Naarden.

1.1 Oude Begraafplaats Naarden

De Oude Begraafplaats Naarden is een van de acht gemeentelijke begraafplaatsen van de gemeente Gooise Meren. De rijksmonumentale begraafplaats is 0,8 hectare groot en omvat in totaal bijna 1400 graven en asbestemmingen. Op deze begraafplaats vond de eerste begrafenis plaats in 1830. Hij is gelegen aan de rand van het Brediuskwartier (zie afbeelding 1). De oude bomen, het volwassen groen en de oude grafmonumenten vormen gezamenlijk een sfeervolle, rustige oase in de drukke omgeving die buiten de begraafplaats ligt. In hoofdstuk 3 is meer informatie over de begraafplaats opgenomen.

Afbeelding 1 Ligging Oude Begraafplaats Naarden

1.2 College Uitvoeringsprogramma 2023-2026

In het College Uitvoeringsprogramma (CUP) staat ten aanzien van de begraafplaatsen de ambitie vermeld dat het beleid voor de begraafplaatsen wordt aangepast op het gebied van monumentenzorg, klimaatadaptatie, uitvaartzorg en andere relevante zaken. Op basis daarvan is de begraafplaats toekomstbestendig te beheren.

Voor de Oude Begraafplaats geldt verder dat deze begraafplaats als Rijksmonument onder het cultureel erfgoed valt. In het CUP staat hierover dat de belevingswaarde van cultureel erfgoed beter benut moet worden door bestemmingen aantrekkelijker te maken voor doelgroepen die daar meest ontvankelijk voor zijn, zoals bijvoorbeeld natuur- en cultuurliefhebbers, wandelaars en fietsers.

1.3 Aanleiding

In 2000 is de stichting tot behoud van de Oude Begraafplaats Naarden (= verder de stichting) opgericht. In 2025 viert de stichting haar zilveren jubileum. Een bijzondere mijlpaal om bij stil te staan. Samen met de stichting is dit jaar zowel terug- als vooruitgekeken.

Met elkaar is de conclusie getrokken dat het een goed moment is om de balans op te maken:

- de beheervisie is opgesteld in 2004 en dus ruim 20 jaar oud;
- de Oude Begraafplaats is eind 2013 weer opengesteld voor de uitgifte van graven;
- de gemeente Gooise Meren heeft in 2025 het beleidskader van de begraafplaatsen geactualiseerd.

Begin 2025 is de beheervisie van de Oude Begraafplaats geëvalueerd en zijn aandachtspunten opgesteld voor een nieuw beheerkader zodat het bijzondere karakter ook voor de toekomst behouden kan blijven. In deze uitvoeringsnotitie is het nieuwe kader voor de Oude Begraafplaats opgenomen.

1.4 Aanpak proces en participatie

Samen met de stichting is in een werksessie gekeken naar de belangrijkste punten die opgenomen moesten worden. Daarnaast heeft de stichting meegeschreven aan deze uitvoeringsnotitie. Net als de vorige beheervisie voor de Oude Begraafplaats is dit beheerkader in gezamenlijkheid opgesteld.

In december 2024 is de mening van (toekomstige) gebruikers opgehaald in het kader van het algemene beleidskader voor de begraafplaatsen dat recentelijk is vastgesteld. De uitkomst van de vragenlijst via Gooise Meren Spreekt heeft ook veel informatie opgeleverd over de Oude Begraafplaats Naarden en is gebruikt bij de verdere ontwikkeling van deze uitvoeringsnotitie.

1.5 Reikwijdte

De Oude Begraafplaats Naarden is een bijzondere locatie in de gemeente Gooise Meren, mede vanwege de status als Rijksmonument. Om de monumentale waarden van deze begraafplaats te kunnen beschermen is in 2004 besloten om een beheervisie op te stellen specifiek voor de Oude Begraafplaats. Tezamen met de later ontwikkelde deelplannen en eigen verordening heeft de beheervisie gezorgd voor een stevig fundament voor het behoud van de Oude Begraafplaats. Een fundament dat ook nodig is om de monumentale waarde van

de begraafplaats goed te kunnen beschermen, ook in juridische procedures. Om deze reden is deze uitvoeringsnotitie uitgebreider dan een reguliere uitvoeringsnotitie van een andere begraafplaats in Gooise Meren. Met deze uitvoeringsnotitie wordt het bijzondere en unieke karakter van de Oude Begraafplaats benadrukt.

Dat betekent niet dat de uitvoeringsnotitie losstaat van het beleidskader voor de gemeentelijke begraafplaatsen (2025). In deze uitvoeringsnotitie wordt de relatie gelegd tussen de algemene doelstellingen uit het beleidskader en de specifieke doelstellingen voor de Oude Begraafplaats.

1.6 Leeswijzer

De volgende hoofdstukken vormen samen het nieuwe kader voor de toekomst van de Oude Begraafplaats Naarden. Deze uitvoeringsnotitie biedt een duidelijk maar ook inspirerend kader voor alle betrokkenen, zoals ambtenaren, vrijwilligers van de stichting, rechthebbenden van graven, steenhouwerijen en toekomstige gebruikers van deze begraafplaats. Zo wordt samen gewerkt aan het behoud van de monumentale Oude Begraafplaats Naarden.

In hoofdstuk 2 volgt een beschrijving van het beleid en de maatschappelijke ontwikkelingen die van toepassing zijn op de begraafplaats. De ontstaansgeschiedenis van de begraafplaats, inclusief de samenwerking met de stichting, de aanwijzing tot Rijksmonument en de evaluatie van de beheervisie uit 2004 volgt in hoofdstuk 3. De hoofdstukken 4 en 5 geven een beschrijving van het ontwerp en de waarden van de begraafplaats zowel het huidige beeld als ook het beeld voor de toekomst. De uitvoeringsstrategie om het gewenste resultaat te behalen is opgenomen in hoofdstuk 6. Het financiële kader staat in hoofdstuk 7 en in hoofdstuk 8 is kort beschreven hoe wordt gestuurd op het behalen van de doelstelling.

Extra achtergrondinformatie over onderwerpen die in deze uitvoeringsnotitie aan bod komen zijn opgenomen in de bijlagen.

In deze uitvoeringsnotitie worden begrippen gebruikt die een nadere toelichting nodig hebben. Deze begrippen zijn opgenomen in bijlage 1.

2 Beleid en ontwikkelingen

Op de begraafplaats zijn diverse wettelijke en gemeentelijke kaders van toepassing. In dit hoofdstuk volgt een korte opsomming van de belangrijkste kaders en ontwikkelingen voor de Oude Begraafplaats Naarden.

2.1 Beleid en regelgeving

Een samenvatting van het beleid dat van toepassing is op de Oude Begraafplaats is opgenomen in bijlage 2. In deze paragraaf volgt een korte opsomming van de kaders voor deze begraafplaats.

2.1.1 Wetgeving

De belangrijkste wet voor de begraafplaatsen is de Wet op de lijkbezorging. In deze wet is de landelijke regelgeving over begraven opgenomen. De gemeente Gooise Meren heeft op grond van deze wet de verplichting om voor haar inwoners te zorgen voor voldoende begraafmogelijkheden binnen de gemeentegrenzen. De wet gaat niet in op tarieven. In lijn met de Wet op de lijkbezorging (artikel 32) is een specifieke verordening voor de Oude Begraafplaats vastgesteld. Deze verordening bevat regels voor de openingstijden, wijze van begraven, type graven en het ruimen van graven.

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. In navolging hiervan heeft gemeente Gooise Meren haar ambities en beleidsdoelen voor de lange termijn vastgelegd in de omgevingsvisie 2023. Het beleidskader voor de begraafplaatsen is vergelijkbaar met een thematisch plan onder de omgevingsvisie. Dit betekent dat dit beleidskader integraal is en wordt uitgewerkt in een uitvoeringsstrategie. Het kader voor de Oude Begraafplaats is onderdeel van deze uitvoeringsstrategie.

2.1.2 Gemeentelijk beleid

Het beleidskader begraafplaatsen beschrijft het toekomstbeeld voor de begraafplaatsen. De begraafplaatsen zijn locaties die voor nu en in de toekomst voldoende ruimte bieden voor de uitvaartzorg die past bij de inwoners van Gooise Meren, waarbij aandacht is voor individuele wensen ten aanzien van graven, rituelen en financiële mogelijkheden. Deze primaire functie van de begraafplaats staat centraal bij alle ontwikkelingen op de begraafplaatsen.

Om dit te kunnen bereiken én de overige functies en waarden van de gemeentelijke begraafplaatsen te waarborgen, gelden er vijf doelstellingen:

1. We willen veranderende wensen en gewoonten met betrekking tot begraven, rouwen en herdenken mogelijk maken door onze producten te blijven ontwikkelen.
2. We werken vanuit een beheer dat gericht is op meer groen en biodiversiteit en met aandacht voor stadsecologie, om de toekomstbestendigheid, duurzaamheid en klimaatbestendigheid van de begraafplaatsen te vergroten.
3. De historische kenmerken van de begraafplaatsen behouden en beheren we op een zorgvuldige manier, tegen realistische kosten.
4. We stellen de begraafplaatsen zoveel mogelijk open en maken deze toegankelijk voor een breed publiek, rekening houdend met de primaire functie van de begraafplaatsen.

5. We voldoen aan het begrotingsuitgangspunt van 50% dekking van de kosten van de begraafplaatsen door adequaat te budgetteren en te onderzoeken of er meer mogelijkheden zijn om de kosten te dekken.

Deze doelstellingen zijn verder uitgewerkt in aandachtspunten op het gebied van biodiversiteit, cultuurhistorie, kostendekkendheid, uitvaartzorg en openstelling.

Het beleid voor de begraafplaatsen bestaat naast deze doelstellingen uit uitvoeringsnotities op het gebied van ruimingen, waardevolle grafmonumenten (Geschiedenis in Steen) en het dagelijks beheer (Beheerplan begraafplaatsen).

2.1.3 Erfgoed

De begraafplaatsen herbergen veel erfgoed. Hierop is de Erfgoed Gooise Meren, Visie en uitvoeringsprogramma 2020 en de Visie gebedshuizen (2024) van toepassing. Het belangrijkste uitgangspunt dat relevant is voor de begraafplaatsen, is de opgave om de toegankelijkheid en de beleving van erfgoed te vergroten.

2.1.4 Beheervisie en deelplannen (periode 2004-2024)

Samen met de Stichting tot behoud van de Oude Begraafplaats is een beheervisie gemaakt voor de Oude Begraafplaats die in 2004 is vastgesteld door de raad van de toenmalige gemeente Naarden. Deze beheervisie gaat in op de dagelijkse praktijk van het bijzetten in graven en groenonderhoud in relatie tot de monumentenstatus. In 2007 volgde het deelplan Groen als eerste uitwerkingsplan en in 2012 het deelplan Graven en opstallen. In 2017 zijn deze plannen door de raad van de gemeente Gooise Meren ongewijzigd vastgesteld. Sinds de vaststelling van de betreffende documenten worden deze op de Oude Begraafplaats Naarden gebruikt bij de dagelijkse uitvoering van het onderhoud en bij beslissingen ten aanzien van de uitvaartzorg en grafmonumenten. In paragraaf 3.4 is een samenvatting van de evaluatie (2025) van deze plannen opgenomen.

2.2 Maatschappelijke ontwikkelingen

Ontwikkelingen en trends aangaande begraven en uitvaarten volgen elkaar snel op. Dit heeft ook gevolgen voor de rol van gemeenten met de begraafplaatsen. Bovendien is er meer aandacht voor biodiversiteit, duurzaamheid en klimaatadaptatie op de begraafplaatsen dan twintig jaar geleden. In het beleidskader begraafplaatsen (2025) zijn deze ontwikkelingen opgenomen. Ook voor de Oude Begraafplaats geldt dat ontwikkelingen op het gebied van uitvaartzorg, cultuurhistorie en duurzaamheid/biodiversiteit een rol spelen bij een nieuw beheerkader. In bijlage 3 is een nadere toelichting op deze ontwikkelingen opgenomen.

Een belangrijk aandachtspunt voor het nieuwe beheerkader is de toegenomen belangstelling voor een persoonlijke uitvaart. Voor de Oude Begraafplaats, als Rijksmonument, vraagt dit extra aandacht.

Verder is het behoud van erfgoed en het beleefbaar maken daarvan nog meer in de belangstelling komen te staan sinds de vaststelling van de beheervisie uit 2004. Hetzelfde geldt voor de toegenomen maatschappelijke aandacht voor biodiversiteit. Op de Oude Begraafplaats is sprake van een bijzondere, groene omgeving waar onder andere zeldzame korstmossen zich goed kunnen ontwikkelen. De oude bomen en grafmonumenten vormen

onder meer voor vleermuizen een goed toevluchtsoord. In de beheervisie en met name het deelplan groen is de aandacht vooral gericht op het wegwerken van achterstanden in het groenbeheer en minder op de aanwezigheid van bijzondere soorten.

3 De Oude Begraafplaats Naarden

De Oude Begraafplaats Naarden is als enige gemeentelijke begraafplaats in Gooise Meren in z'n geheel aangewezen als Rijksmonument. In dit hoofdstuk volgen de belangrijkste aandachtspunten hierbij.

3.1 Ontstaansgeschiedenis

In 1830 is de Oude Algemene Begraafplaats van Naarden, gelegen aan de Amersfoortsestraatweg in gebruik genomen. De begraafplaats was indertijd bestemd voor alle hervormde en katholieke inwoners van Naarden. Ook de joodse gemeente kreeg een gedeelte in de noordwestelijke hoek van de begraafplaats toegewezen. Dit gedeelte is eigendom van en wordt beheerd door de joodse gemeente.

In 1944 werd de nieuwe begraafplaats aan de Valkeveenselaan geopend en vonden daarna op de Begraafplaats, op een enkele uitzondering na, alleen nog bijzettingen plaats. In de loop der jaren hebben bomen en andere (graf)beplanting zich kunnen ontwikkelen. Dit gecombineerd met de aanwezigheid van klimop en mossen maakt dat de Begraafplaats een 'vriendelijker' impressie geeft dan bij het ontwerp beoogd werd. De aanwijzing door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg van de begraafplaats in 2005 als rijksmonument benadrukt de waarde die de begraafplaats als historisch erfgoed heeft (zie voor uitgebreidere historische beschrijving de Beheervisie van 2004).

3.2 Samenwerking met de Stichting

Op 17 maart 2000 werd naar aanleiding van de verregaande verwaarlozing van de begraafplaats de Stichting tot Behoud van de Oude Begraafplaats van Naarden (verder te noemen de stichting) opgericht. Het initiatief daartoe werd genomen door rechthebbenden en cultuurhistorisch geïnteresseerden uit de gemeente en daarbuiten. Het doel van de stichting is het behoud van de Oude Begraafplaats van Naarden te ondersteunen en te stimuleren.

Sinds 2002 is de stichting op reguliere basis in overleg met de gemeente over de begraafplaats. Gezamenlijk is gewerkt aan de beheervisie voor de Oude Begraafplaats. Daarna is de samenwerking tussen beide partijen vastgelegd in een convenant dat in 2005 is ondertekend. Sindsdien is dit convenant al twee keer verlengd.

De stichting voert op vrijwillige basis en in overleg met de gemeente onderhoud uit op de begraafplaats, organiseert publieksactiviteiten en consolideert grafmonumenten. Net zoals de beheervisie met bijbehorende deelplannen gezamenlijk is geschreven, is ook dit beheerkader gezamenlijk ontwikkeld.

3.3 Status rijksmonument

In 2000 zijn enkele grafmonumenten en andere bouwwerken op de begraafplaats aangewezen als Rijksmonument. Daarna is de begraafplaats als geheel nogmaals beoordeeld door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Dit heeft geresulteerd in de aanwijzing van de gehele begraafplaats als Rijksmonument in 2005. Bij deze beoordeling heeft het tijdsbeeld dat de begraafplaats uitstraalt en de historische ontwikkeling die de begraafplaats heeft doorgemaakt een belangrijke rol gespeeld. De begraafplaats is van belang vanwege de cultuur- en architectuurhistorische, alsook de tuin- en funerairhistorische waarde.

Het aanwijzingsbesluit (zie bijlage 4) uit 2005 bevat een summier omschrijving waaruit de bijzondere waarde van een Rijksmonument bestaat.

3.4 Evaluatie beheervisie

De Oude Begraafplaats wordt op dit moment onderhouden op de wijze die men twintig jaar geleden voor ogen had. Eind 2024 is gestart met de evaluatie van de beheervisie en de bijbehorende deelplannen. Het doel van deze evaluatie was om te zien of de beheervisie en de bijbehorende deelplannen hebben bijgedragen aan het behoud van de Oude Begraafplaats. De conclusie is dat het vastgestelde beleid en de gekozen werkwijze bij de dagelijkse uitvoering hebben gezorgd voor behoud van de Oude Begraafplaats.

Gelijktijdig is gekeken naar het samenspel tussen de gemeente en de Stichting. In 2004 stond participatie nog in de kinderschoenen, desondanks is de beheervisie gezamenlijk geschreven. Dit was destijds een uitdrukkelijke wens van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Het bestuur van de Stichting heeft eerst ingestemd met de beheervisie voordat deze formeel door de gemeenteraad is vastgesteld.

Qua participatieniveau was in 2004 sprake van coproductie en meebeslissen. Dit niveau van participatie is gedurende de tijd gebleven. Beslissingen worden in overleg genomen waarna het college en/of de gemeenteraad een advies krijgt aangeboden om de formele besluitvorming af te ronden.

De samenwerking tussen de twee partijen is vastgelegd in een convenant en verloopt op informele wijze en naar ieders tevredenheid.

Ten slotte is bij de evaluatie gekeken of de beheervisie nog steeds aansluit bij de thema's die nu actueel zijn en past bij het nieuwe beleidskader voor alle gemeentelijke begraafplaatsen. In zijn algemeenheid kan gezegd worden dat de thema's duurzaam beheer, cultuurhistorie, kostendekkendheid, veranderende wensen en promotie van toepassing zijn op de Oude Begraafplaats. In de beheervisie is al rekening gehouden met deze thema's. Vanuit dat oogpunt is de conclusie dat de beheervisie heel vooruitstrevend was op een manier die past bij het monumentale karakter van de begraafplaats.

Gezamenlijk is geconcludeerd dat de beheervisie en de bijbehorende deelplannen hun doel hebben bereikt en nog steeds van grote waarde zijn. De plannen waren naast behoud van het erfgoed vooral gericht op het opheffen van achterstallig onderhoud. Nu deze inhaalslag is uitgevoerd is het tijd om een beheerkader op te stellen dat zich nog meer richt op het instandhouden van de waarden van de Oude Begraafplaats en op het nog meer beleefbaar maken van het bijzondere karakter van de begraafplaats. Gezamenlijk is geformuleerd welke aandachtspunten wij willen vasthouden, versterken, vernieuwen en verlaten. Deze aandachtspunten zijn opgenomen in het evaluatierapport (2025).

4 Het karakter van de Oude Begraafplaats

De begraafplaats is aangelegd in 1830 nadat het in Nederland verboden werd om in de kerk te begraven. Vanwege de kringenwet werd de begraafplaats op geruime afstand van de Vesting Naarden aangelegd op een perceel in de gemeente Bussum. In dit hoofdstuk is een beschrijving van de Oude Begraafplaats opgenomen. Deze beschrijving vormt de basis voor alle ontwikkelingen op de begraafplaats.

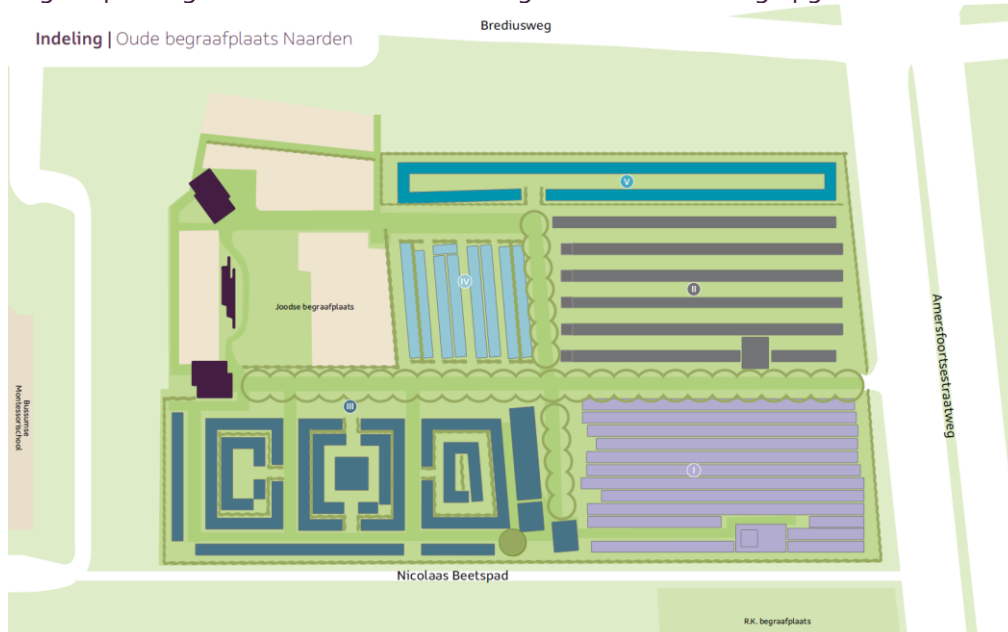
De begraafplaats is omsloten door hoge hagen die de begraafplaats afschermen van de drukke buitenwereld en op die manier een besloten sfeer creëren op de begraafplaats. De begraafplaats is verder aan alle zijden omsloten door opgaand (openbaar) groen dat bijdraagt aan het groene karakter maar geen onderdeel is van de begraafplaats.

4.1 Het ontwerp van de begraafplaats

Het ontwerp van de begraafplaats is sober. Het uitgangspunt van het begraafplaatsontwerp is een Latijns kruis dat gevormd wordt door lindebomen. Hierdoor zijn vier blokken ontstaan die elk een eigen karakteristiek hebben die past bij de tijd waarin de graven in dat blok zijn uitgegeven. Het vijfde blok is een langwerpige strook aan één zijde van de begraafplaats die later is toegevoegd. Hoewel het ontwerp eenvoudig is, oogt de begraafplaats heel groen. Deels komt dit door de bomenlaan die inmiddels volwassen is geworden maar ook door grafgroen en het groen direct om de begraafplaats heen. Voor het behoud van het karakter van de begraafplaats is het belangrijk dat het sobere ontwerp van de begraafplaats afleesbaar blijft.

De hoofdstructuur wordt niet alleen gevormd door het aanwezige groen, maar juist ook door de aanwezige grafmonumenten. De grafmonumenten laten de ontwikkeling van de begraafplaats door de tijd zien. De grafmonumenten dragen daarmee in grote mate bij aan het monumentale karakter van de begraafplaats.

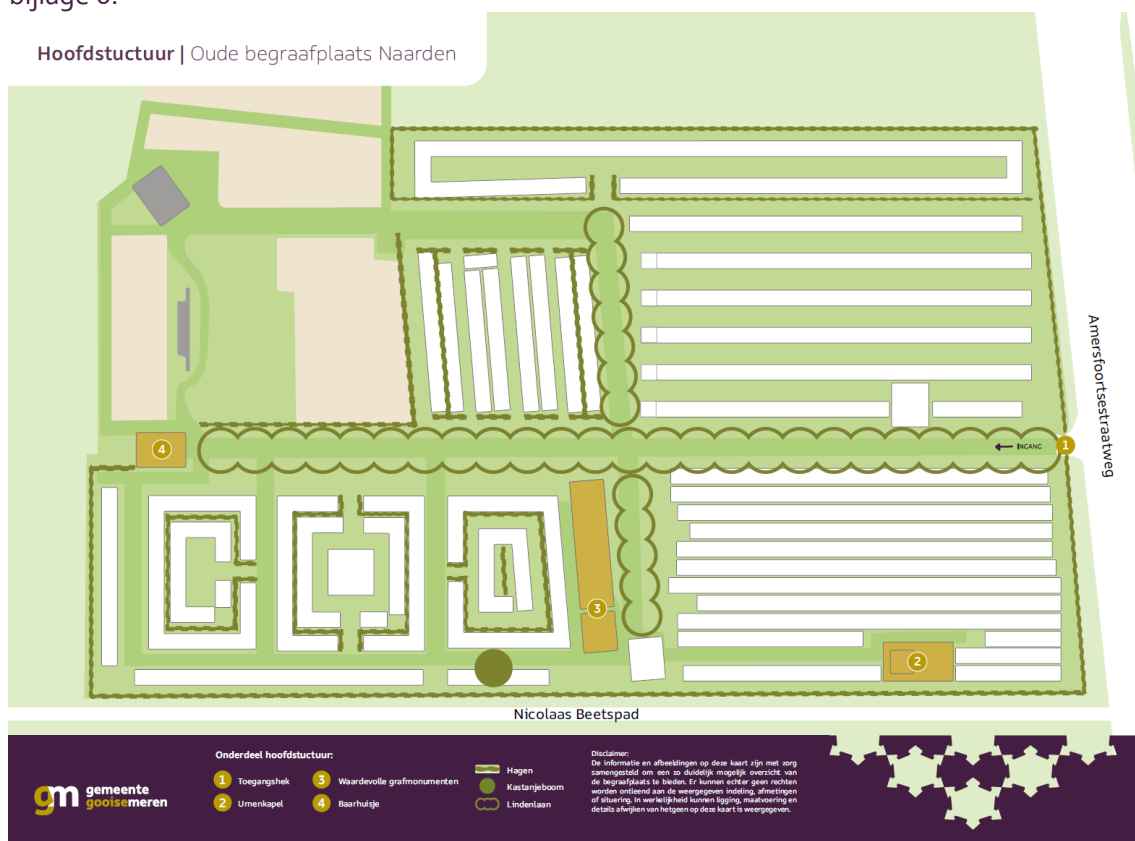
Door de indeling in een vijftal blokken (delen/grafkamers) is de ontwikkeling van de begraafplaats goed zichtbaar. In afbeelding 2 is de blokindeling opgenomen.

Afbeelding 2 Indeling Oude Begraafplaats

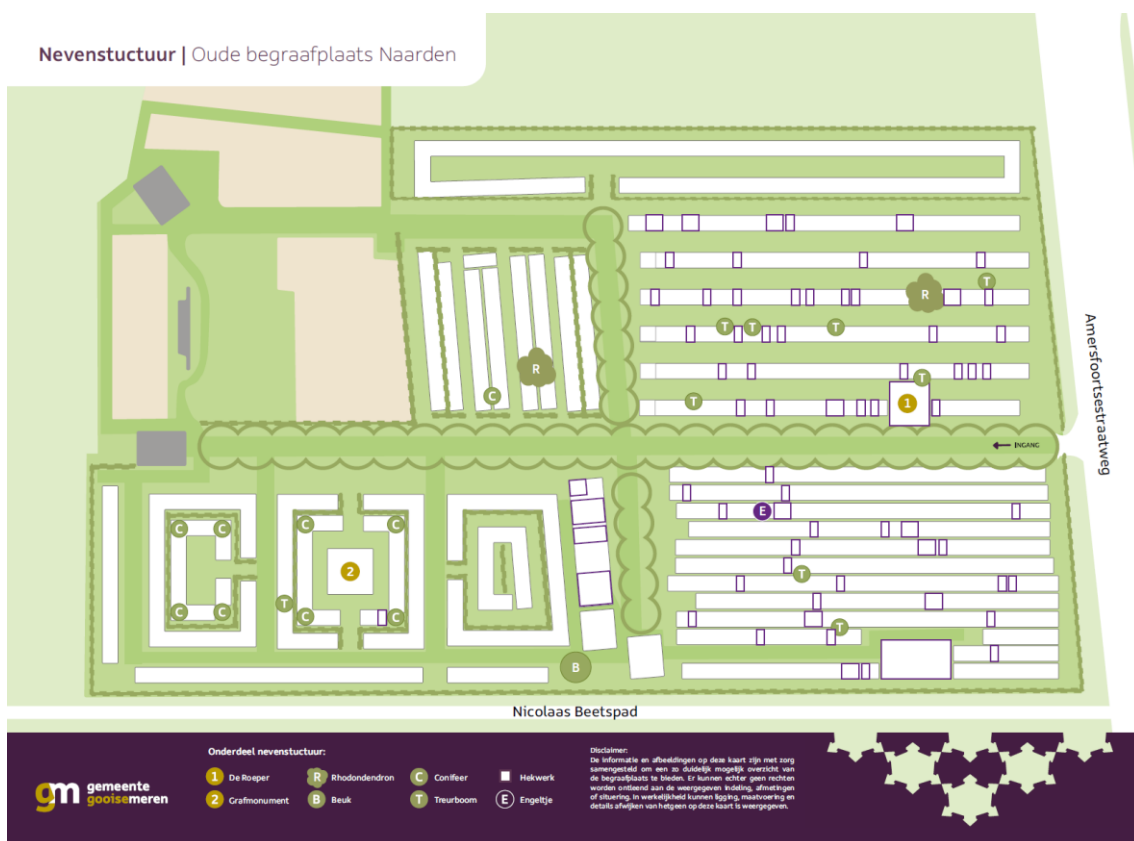
Elk blok heeft een eigen karakter en geeft daarmee een tijdsbeeld weer. Dit karakter is onderdeel van de hoofdstructuur van de begraafplaats. In bijlage 5 wordt een meer gedetailleerde omschrijving per blok gegeven.

In onderstaande afbeelding is de hoofdstructuur van de begraafplaats aangegeven. Deze hoofdstructuur vormt de ruggengraat van de begraafplaats en bepaalt mede de monumentale waarde van de begraafplaats. De hoofdstructuur bestaat uit de lindenlaan, de haagstructuur, de kastanje in blok III, het toegangshek, het baarhuisje, de urnenkapel en de rij met grote grafmonumenten aan het begin van blok III. De afbeelding is ook opgenomen in bijlage 6.

Afbeelding 3 Hoofdstructuur Oude Begraafplaats

Naast de hoofdstructuur van de begraafplaats zijn er in de loop der jaren elementen op de begraafplaats gekomen die belangrijk zijn voor de sfeer en het karakter van de begraafplaats. Deze elementen zijn onderdeel van de nevenstructuur en dienen eveneens behouden te blijven omdat ze bepalend zijn voor het beeld van de begraafplaats. Deze nevenstructuur bestaat uit de hekwerken op de graven, treurbomen, de grote beuk in blok III en enkele bijzondere grafmonumenten zoals een graf met een engeltje. In onderstaande afbeelding is de nevenstructuur weergegeven. De afbeelding is ook opgenomen in bijlage 7.

Afbeelding 4 Nevenstructuur Oude Begraafplaats

4.2 Grafmonumenten

De grafmonumenten zijn in rijen gerangschikt zonder paden ertussen. Naast grafmonumenten van gewoon formaat zijn er ook grote familiegraven die twee of meer graven in beslag nemen. Op de meeste graven ligt een deksteen of zerk al dan niet in combinatie met een stèle. Ondanks de verscheidenheid aan grafmonumenten kan in kort bestek iets gezegd worden over de meest voorkomende vormen, de gebruikte symboliek en de toegepaste stijlen.

Het merendeel van de grafmonumenten bestaat uit grijs hardsteen en is volgens de Noord-Hollandse traditie sober maar gevarieerd van vorm. Op de stenen komen verheven en verdiepte letters voor die soms zwart of wit zijn geschilderd. Opgebrachte metalen letters of metalen naamplaten komen weinig voor of zijn vaak al verloren gegaan. Enkele grafmonumenten zijn van baksteen, terwijl er ook een paar marmeren en granieten grafmonumenten te vinden zijn. Het marmer is door ouderdom vaak moeilijk als zodanig te herkennen. Op een enkel graf komt nog een houten grafmonument voor. Opvallend zijn de tientallen negentiende-eeuwse smeedijzeren hekjes om de graven met soms gietijzeren details. Op de grafstenen en de hekjes zijn vaak symbolische tekens aangebracht zoals slangen, vlinders, pelikanen, zonnen, fakkels, rozen, lelies of andere bloemen, olijftakken, levensbomen, zandlopers, pijnappels of zeis. In bijlage 8 is de betekenis van de meest voorkomende symbolen opgenomen.

Op de Begraafplaats zijn veel opeenvolgende trends in de vormgeving van grafmonumenten te vinden.

In bijlage 4, de complexbeschrijving, worden vijf (grotere) grafmonumenten en drie grafhekjes die in het jaar 2000 als rijksmonument zijn aangewezen, uitgebreid beschreven. Zij geven samen met de entree en het baarhuisje - beide ook beschermd - een indruk van het rijke en diverse karakter van deze Oude Begraafplaats. Al met al kent de Begraafplaats een bijzondere uitstraling door de afwisselende vormtaal, de aanwezige symboliek en de aanleg van het groen. In de loop der tijd zijn er vele notabelen en andere bekende Naarders begraven. Gevoegd bij het feit dat de oorspronkelijke vorm van de Begraafplaats na al die jaren nog intact is, compleet met veel graven uit de beginfase, maakt dit alles dat de cultuur- en sociaalhistorische waarde van het hele complex buitengewoon groot is.

4.3 Gebruik van de begraafplaats

De begraafplaats is in de eerste plaats bestemd voor het bijzetten van overledenen en het herdenken. Lange tijd vonden op deze begraafplaats slechts enkele uitvaarten per jaar plaats. Het betrof bijzettingen in bestaande graven, aangezien de begraafplaats verder vol was. In 2013 is de begraafplaats weer opengesteld voor de uitgifte van graven. Sindsdien worden elk jaar enkele graven gereserveerd of uitgegeven voor een uitvaart. Dat betekent ook dat de begraafplaats nieuwe bezoekers trekt. Dit zijn mensen die bewust kiezen voor een graf op een monumentale begraafplaats.

Daarnaast trekt deze begraafplaats ook bezoekers die komen voor de rust, de natuur of de historie van de locatie. Uit een peiling is gebleken dat de Oude Begraafplaats vaker bezocht wordt om te wandelen dan voor het bezoeken van een graf (zie bijlage 9). Dat houdt in dat de begraafplaats niet alleen een functie heeft voor de uitvaartzorg. Bezoekers geven aan dat ze de begraafplaats bezoeken vanwege de biodiversiteit (korstmossen, vogels etc.), de cultuurhistorie (genealogie, vormgeving grafmonumenten) of de sfeer/rust op de begraafplaats.

4.4 De waarde van de begraafplaats

Het feit dat de begraafplaats is aangewezen als Rijksmonument geeft al aan dat de begraafplaats veel waarde vertegenwoordigt, zeker op het gebied van cultuurhistorie. In het beleidskader begraafplaatsen zijn de waarden van de begraafplaatsen in algemene zin opgenomen. Het gaat dan om de volgende functies en waarden:

- Maatschappelijke of sociale functie
- Ecologische waarde
- Culturele waarde
- Recreatieve waarde
- Economische waarde

Maatschappelijke of sociale functie

Uiteraard is het bezoeken van graven voor rouwverwerking een belangrijk gegeven. Daarnaast voert de Stichting al jaren onderhoud uit op de begraafplaats met behulp van

vrijwilligers. Naast het werk dat verzet wordt, heeft dit ook een sociale functie voor de vrijwilligers onderling en in interactie met bezoekers.

Ecologische waarde

Door de ouderdom van de grafmonumenten, het groen en de rust die er heerst is de ecologische waarde groot. In het voorjaar is de begraafplaats een zee van bloemen (stinzenplanten). Op de grafmonumenten en in het groen bevinden zich vele (zeldzame) korstmossen en vogels en vleermuizen maken graag gebruik van de locatie.

Culturele waarde

Gelet op de monumentale status is de culturele waarde van deze begraafplaats evident. Los daarvan zijn er veel verhalen te vertellen over de grafmonumenten en de personen die er begraven liggen. De Stichting houdt zich hier actief mee bezig en vertelt deze verhalen graag. Zij organiseert jaarlijks ook een evenement zoals een concert of rondleiding over de begraafplaats.

Recreatieve waarde

De begraafplaats wordt meer bezocht om te wandelen dan om een graf te bezoeken, dat laat duidelijk de recreatieve waarde van de begraafplaats zien. Regelmatig komen bezoekers om bijzondere soorten (korstmossen, vogels etc.) waar te nemen of te fotograferen. Maar ook een ommetje over de begraafplaats omdat rust of verkoeling wordt gezocht, is niet ongebruikelijk.

Economische waarde

Deze waarde is gelet op de geringe hoeveelheid uitvaarten niet van toepassing bij deze begraafplaats.

5 Kader voor de Oude Begraafplaats

Een van de aanbevelingen in het 'Beleidskader voor de begraafplaatsen' is om voor alle begraafplaatsen een eigen uitvoeringsnotitie op te stellen. De reden hiervoor is dat alle begraafplaatsen een eigen ontstaansgeschiedenis en bijzondere kenmerken hebben. De ontwikkelingen die nodig zijn op het gebied van biodiversiteit, cultuurhistorie, klimaatadaptatie en circulariteit zijn daarnaast per begraafplaats verschillend.

Een uitvoeringsnotitie kan daarnaast bij (noodzakelijke) ontwikkelingen op de begraafplaats de schakel vormen tussen het beleidskader begraafplaatsen en de uitgangspunten van de dagelijkse praktijk zoals opgenomen in het beheerplan Begraafplaatsen. Dit hoofdstuk focust op de toekomst van de Oude Begraafplaats Naarden.

5.1 Een toekomst voor de Oude Begraafplaats Naarden

De schets van de toekomst van de Oude Begraafplaats is bedoeld om voor de gemeente, de Stichting en anderen een goed inzicht te geven in de noodzaak van behoud en beheer van de Oude Begraafplaats.

Gemeente en stichting hebben gezamenlijk geconcludeerd dat de doelen uit de beheervisie 2004 nog steeds gelden.

- Het voor langere tijd in stand houden van de Begraafplaats in haar geheel en het stimuleren van bepaalde ontwikkelingen om de Begraafplaats een plaats in deze tijd te geven;
- Het op adequate wijze conserveren van de geschiedkundige, cultuurhistorische, architectuurhistorische en tuinhistorische waarden van de Begraafplaats;
- Het treffen van zodanige maatregelen dat het verval van de Begraafplaats wordt vertraagd en in een door de participanten gewenste richting wordt bijgestuurd;
- Het verankeren van de Begraafplaats in de nationale, regionale en vooral de lokale gemeenschap door het ontplooiën van (nieuwe) activiteiten op de Begraafplaats en het introduceren van nieuwe functies;
- Het bieden van mogelijkheden tot kennisoverdracht door bijvoorbeeld het houden van rondleidingen, het verzorgen van publicaties, het houden van exposities en het betrekken van scholen;
- Het bieden van een gemeenschappelijk fundament waarop de participanten hun gezamenlijke inspanning kunnen baseren.

Met deze doelen kan de bescherming van de Oude Begraafplaats zoals deze sinds 2004 is vormgegeven, worden voortgezet.

Het kader voor de Oude Begraafplaats is gericht op het behoud van het karakter van de Oude Begraafplaats zoals beschreven in hoofdstuk 4, waarbij ruimte is voor passende nieuwe ontwikkelingen en het consolideren van grafmonumenten. Integraal onderdeel van dit karakter zijn de beschrijvingen per blok zoals opgenomen in bijlage 5. Het karakter (hoofdstuk4) van de begraafplaats met de hoofd- en nevenstructuur, de kaders (hoofdstuk 5) én de beschrijvingen in bijlage 5 worden bij alle werkzaamheden op de begraafplaats gebruikt als uitgangspunt. Dit geldt zowel voor het dagelijks onderhoud als bij het beoordelen van vergunningsaanvragen voor grafmonumenten, bij evenementen en bij andere activiteiten die

plaatsvinden op de begraafplaats. Het dagelijks onderhoud van de begraafplaats is verder onderdeel van het beheerplan begraafplaatsen en in bijlage 10 is opgenomen op welke wijze grafmonumenten onderhouden moeten worden. Bij het onderhouden, consolideren of restaureren van grafmonumenten moet verder rekening worden gehouden met de richtlijnen uit bijlage 11 die gebaseerd zijn op standaardwerkwijzen bij het restaureren van monumenten.

Om dit te kunnen bereiken en de overige functies en waarden van de Oude Begraafplaats te waarborgen, streven wij de volgende doelstellingen na:

- Wij koesteren de historische kenmerken van de begraafplaats en behouden en beheren de bijzondere waarden op een conserverende wijze. (cultuurhistorie)
- We werken vanuit een beheer dat gericht is op behoud van het groene karakter en het vergroten van de biodiversiteit. (biodiversiteit)
- Wij dragen zorg voor het behoud van de primaire functie van de begraafplaats en bieden op bescheiden schaal mogelijkheden voor andere uitvaartmogelijkheden. (uitvaartzorg)
- Wij werken samen aan het behoud van de begraafplaats (samenwerken)
- We stellen de begraafplaatsen open en delen onze kennis over deze begraafplaats, hierbij rekening houdend met de primaire functie van de begraafplaats. (openstelling)

In de volgende paragrafen worden deze doelstellingen verder uitgewerkt in aandachtspunten op het gebied van cultuurhistorie, biodiversiteit, uitvaartzorg, samenwerken en openstelling. Hierbij wordt ook de relatie gelegd met het beleidskader voor de gemeentelijke begraafplaatsen en de daarin opgenomen doelstellingen en uitgangspunten.

5.1.1 Cultuurhistorie

Op de Oude Begraafplaats bevinden zich vele bijzondere en unieke grafmonumenten. Deze grafmonumenten vertellen een verhaal over de geschiedenis van met name Naarden en haar inwoners. De architectuur die zichtbaar is bij oude grafmonumenten zegt veel over de periode van realisatie maar ook over de lokale ontwikkeling van de gemeenschap. Het is

belangrijk om deze verhalen te kunnen blijven vertellen, zodat mensen zich verbonden (gaan) voelen met de begraafplaats. Een grote rol in deze verhalen spelen uiteraard de inwoners die begraven liggen op de begraafplaats. Dit zijn niet alleen notabelen en mensen die een zekere bekendheid genoten in Naarden en omgeving, maar ook gewone burgers die een bijzondere grafsteen hebben gekregen of door een bijzondere gebeurtenis bekendheid hebben gekregen. Een voorbeeld zijn de bescheiden houten grafmonumenten die geconsolideerd zijn. Ook in de toekomst is het van belang om bij consolideren van grafmonumenten oog te hebben voor het behoud van de diversiteit aan grafmonumenten. Juist door grote en kleinere grafmonumenten te behouden blijft het karakter van de begraafplaats intact en kunnen de verhalen van iedereen verteld worden.

Deze doelstelling werken we uit aan de hand van de volgende aandachtspunten:

- Wij hebben oog voor het behoud van het karakter van de begraafplaats, gaan zorgvuldig om met haar geschiedenis en de waardevolle elementen die zij herbergt.

- Er zijn veel verhalen te vertellen over de begraafplaats, de grafmonumenten en de mensen die er liggen. Deze verhalen moeten verteld worden en we ondersteunen het zichtbaar maken van dit erfgoed voor derden.
- We gaan terughoudend om met aanpassingen en beargumenteren deze altijd vanuit het monument dan wel de cultuurhistorie.
- Aanpassingen zijn zoveel mogelijk reversibel om bij vergissingen in techniek dan wel tijdsgeest terug te kunnen keren naar de oorspronkelijke situatie.
- Grafmonumenten die door de stichting zijn geconsolideerd komen niet langer voor uitgifte in aanmerking. In bijlage 12 is een lijst opgenomen van deze grafmonumenten.

5.1.2 Biodiversiteit

Op de begraafplaats komen meerdere (zeldzame) soorten voor. De bescherming van deze soorten is verplicht vanuit de Omgevingswet. Toch staat deze bescherming soms op gespannen voet met de uitvaartzorg.

Uitgangspunt is dat de rechthebbende/eigenaar van een graf bepaalt hoe het grafmonument er uitziet, binnen de kaders van dit beheerkader en de

monumentale status van de begraafplaats. Hierbij gaat het met name om het aanwezig zijn van (korst)mossen en beplantingen op graven. In bijlage 13 is een overzicht opgenomen van de locaties van de aanwezige zeldzame korstmossen. Op graven zonder rechthebbenden worden zeldzame korstmossen niet verwijderd, de andere (korst)mossen worden alleen verwijderd om een verhaal te kunnen vertellen over het graf of grafmonument (symboliek, persoon) waarbij graven met (zeldzame) korstmossen worden ontzien.

Het aanbrengen van voorzieningen voor vleermuizen draagt bij aan het vergroten van de biodiversiteit op de begraafplaats. Soms is dit op eenvoudige wijze te realiseren zonder dat dit de cultuurhistorische waarde van de begraafplaats zichtbaar aantast, bijvoorbeeld door een lege grafkelder geschikt te maken. Verder kan ook het beheer van het groen bijdragen aan het vergroten van de biodiversiteit, bijvoorbeeld door op specifieke momenten te maaien of juist niet te maaien.

Deze doelstelling werken we uit aan de hand van de volgende aandachtspunten:

- Wij vergroten waar mogelijk de biodiversiteit op de begraafplaats door het beheer af te stemmen op de aanwezige soorten.
- We behouden de diversiteit aan korstmossen op deze begraafplaats en dragen zorg voor een microklimaat waarbij de korstmossen kans hebben om zich te handhaven en uit te breiden.
- We spelen in op kansen als deze zich voordoen, bijvoorbeeld door bij werkzaamheden voorzieningen te treffen voor specifieke soorten als vleermuizen.

5.1.3 Uitvaartzorg

De uitgifte van graven op de begraafplaats blijft op bescheiden schaal mogelijk. De uitgangspunten die sinds 2013 worden gehanteerd blijven gelden. Dat houdt in dat de uitgifte van graven mogelijk is, veelal met behoud van het grafmonument. Het op beperkte schaal en verspreid over de begraafplaats uitgeven van graven zorgt voor het behoud van monumentale karakter van de begraafplaats. In blok I worden geen graven

uitgegeven en vinden alleen bijzettingen plaats, zodat het beeld van de beginperiode (eind 19de eeuw) behouden blijft. In de andere blokken kunnen graven worden geselecteerd die beschikbaar zijn voor heruitgifte.

Nieuwe en/of andere uitvaartmogelijkheden worden alleen toegepast als deze de uitstraling van de begraafplaats niet aantasten en daadwerkelijk een toevoeging zijn voor de begraafplaats. Het mogelijk maken van urnbijzettingen in een voormalige familiekerlder (project De Suikertaart) is daar een voorbeeld van.

We gaan deze doelstelling uitwerken aan de hand van de volgende aandachtspunten:

- Wij zorgen op bescheiden schaal voor de beschikbaarheid van graven of andere uitvaartmogelijkheden.

5.1.4 Samenwerken

In de afgelopen jaren is gebleken dat de samenwerking met de stichting zeer waardevol is. De inzet van vrijwilligers op de begraafplaats is van onschatbare waarde. Door hun betrokkenheid ontstaat er een gevoel van gemeenschap en verbondenheid, wat juist op een plek als de begraafplaats van grote betekenis is. De vrijwilligers helpen bij het onderhoud van het groen en de graven, het consolideren van grafmonumenten en organiseren van evenementen. Kortom, vrijwilligers zijn een essentieel onderdeel van de Oude Begraafplaats. Hun inzet verdient erkenning, waardering en blijvende ondersteuning.

Deze doelstelling werken we uit aan de hand van de volgende aandachtspunten:

- Wij bevestigen de samenwerking met een overeenkomst waarin wederzijdse afspraken worden vastgelegd.
- Wij blijven in gesprek met elkaar om het gemeenschappelijke einddoel scherp te houden.

5.1.5 Openstelling

In de beheervisie uit 2004 was de wens opgenomen om activiteiten te ontplooiën op de begraafplaats. Een vooruitstrevend doel, want deze trend stond nog in de kinderschoenen. De laatste jaren is landelijk te merken dat de manier waarop met de dood en begraafplaatsen wordt omgegaan verandert. Hoewel de meningen verschillen, is te merken dat steeds meer mensen begraafplaatsen zien als mooie ontmoetingsplaatsen waar ruimte is voor herdenking en bezinning. Ook de Oude Begraafplaats leent zich hier goed voor. De bezoekers op deze begraafplaatsen komen zeker niet alleen voor grafbezoek, zoals ook blijkt uit de enquête 'Gooise Meren Spreekt'.

Evenementen als een openluchtconcert, filmopnames en rondleidingen maar ook de wiedzagen van de stichting zijn passend en dragen bij aan de bekendheid van de begraafplaats. Deze evenementen vergroten de betrokkenheid van (potentiële) vrijwilligers. Belangrijk is wel dat de gekozen evenementen passen bij het karakter van de begraafplaats en respectvol zijn in relatie tot de aanwezige graven en grafmonumenten.

We werken deze doelstelling uit aan de hand van de volgende aandachtspunten:

- Het zou een plek moeten zijn voor iedereen die tot rust wil komen of wil genieten van de stilte.
- Wij organiseren of bieden op beperkte schaal ruimte voor passende activiteiten op de begraafplaats. Belangrijk uitgangspunt is dat de activiteiten passend en respectvol zijn.
- Wij vergroten de bekendheid van de begraafplaats door verhalen te vertellen en rondleidingen te organiseren.

6 Uitvoeringsstrategie

In dit hoofdstuk is de uitvoeringsstrategie opgenomen. Om te zorgen dat de Oude Begraafplaats behouden blijft, kan blijven functioneren als begraafplaats en voldoet aan het kader uit hoofdstuk 5, zijn de volgende ontwikkelingen belangrijk.

6.1 Uitvaartzorg

De primaire functie van een begraafplaats staat voorop, maar op de Oude Begraafplaats betekent dit niet dat er een ruim aanbod beschikbaar is en dat er altijd voldoende capaciteit moet zijn. Op deze begraafplaats gaat het om het instandhouden van de bestaande graven en kunnen alleen graven uitgeven worden waar dit niet storend is voor het behoud van het monumentale karakter. Op regelmatige basis wordt beoordeeld welke graven in aanmerking komen voor uitgifte. Er wordt gewerkt met een kleurcodering om te bepalen welke graven voor heruitgifte in aanmerking komen. Deze kleurcodering en de bijbehorende grafkaart zijn opgenomen in bijlage 14. Op die manier blijven voldoende graven beschikbaar voor uitgifte en behoudt de begraafplaats haar betekenis als begraafplaats naast het feit dat de begraafplaats van waarde is vanuit cultuurhistorisch en biodiversiteits oogpunt.

Bij de heruitgifte van graven en/of grafmonumenten is het wel belangrijk om te benadrukken dat de monumentale waarde van deze begraafplaats vóórgaat op eventuele individuele wensen van nabestaanden.

Actie:

- Minimaal 1x per vijf jaar beoordelen welke graven voor heruitgifte in aanmerking komen.
- Zorgen voor duidelijke en beeldende voorlichting bij de uitgifte van graven en de aanvraag van een grafmonument of het consolideren van grafmonumenten.

6.2 Cultuurhistorie

De Oude Begraafplaats is van groot belang voor het behoud van cultuurhistorische waarden. De begraafplaats is immers niet voor niets aangewezen als Rijksmonument. Het verhaal van de begraafplaats en de vele bijzondere grafmonumenten moet verteld worden. Deze elementen vertellen veel over de ontwikkeling van de gemeente en de directe omgeving. Om deze verhalen te kunnen vertellen is het belangrijk om grafmonumenten indien nodig tijdig te consolideren.

6.2.1 Inspecties grafmonumenten

Op een monumentale begraafplaats is het van groot belang om de grafmonumenten regelmatig te inspecteren, zodat tijdig ingegrepen kan worden als dat nodig is. Voor deze inspecties wordt gebruikgemaakt van een methodiek die gebruikelijk is bij monumenten. Deze methode wordt in bijlage 15 beschreven. Door gebruik te maken van deze methode is het mogelijk om objectief een keuze te maken welke grafmonumenten in aanmerking komen voor behoud en consolidatie of eventueel voor heruitgifte.

Actie:

- Ontwikkelen van een inspectieformulier voor grafmonumenten
- Structureel inspecteren van grafmonumenten

6.2.2 Consolideren van grafmonumenten

Het behoud van bijzondere grafmonumenten is van groot belang vanuit cultuurhistorisch oogpunt. Deze grafmonumenten vertellen verhalen over de mensen die er begraven liggen en zij dragen zo bij aan de historische waarde van de Oude Begraafplaats. Het consolideren van deze grafmonumenten gebeurt zorgvuldig en met respect voor hun oorspronkelijke vorm en betekenis. Wij spreken hier bewust van consolideren in plaats van restaureren. Het doel is namelijk om het verval te vertragen. Restaureren gaat uit van het terugbrengen van het grafmonument naar de oorspronkelijke staat zoals het was bij plaatsing. Dit is niet wat wordt nagestreefd op de Oude Begraafplaats.

6.3 Biodiversiteit

De Oude Begraafplaats is een rustpunt in een drukke omgeving, niet alleen voor mensen maar zeker ook voor flora & fauna. Verder kent de begraafplaats een uniek microklimaat, wat resulteert in de aanwezigheid van meerdere (zeldzame) mossen en korstmossen. Deze waarde is belangrijk om te behouden en wordt als zodanig ook opgenomen in het beheerplan begraafplaatsen. Ook het omringende groen rondom de begraafplaats draagt bij aan de sfeer van de begraafplaats en vergroot de biodiversiteit van de begraafplaats.

Actie:

- Bij de actualisatie van het beheerplan aandacht besteden aan korstmossen.
- In kaart brengen flora en fauna op de begraafplaats.

6.4 Samenwerking met stichting

In de afgelopen jaren is gebleken dat de samenwerking met de stichting zeer waardevol is. Het is dan ook van belang om deze samenwerking te behouden. Gelijktijdig vraagt dit om voldoende inspanning om te zorgen dat de aanwas met nieuwe (jongere) vrijwilligers afdoende is. Hiervoor is nodig om goed na te denken over welke capaciteit nodig is voor welke klus of activiteit.

Actie:

- Vernieuwen covenant met stichting.
- Doorlopend werven van vrijwilligers zowel voor onderhoud, inspecties, consolideren van de grafmonumenten als voor het bestuur en de organisatie van evenementen.
- Een notitie opstellen voor de werving en inzet van vrijwilligers voor werkzaamheden, evenementen en het vastleggen van verhalen in samenhang met de andere (historische) gemeentelijke begraafplaatsen.

6.5 Openstelling Oude Begraafplaats

De Oude Begraafplaats is een mooie, rustige, groene locatie, waar de meeste bezoekers niet komen om een graf te bezoeken maar om te wandelen en te genieten van de omgeving en de cultuur(historie). De begraafplaats kan 24 uur per dag bezocht worden door belangstellenden, hoewel de voetgangerstoegang smal is en daardoor mogelijk niet voor iedereen toegankelijk is. In de afgelopen jaren zijn al meerdere evenementen georganiseerd, de meeste door de Stichting.

6.5.1 Promotie

De begraafplaats is een unieke locatie in onze gemeente maar de bekendheid is (nog) niet groot genoeg. De verhalen liggen hier voor het oprapen en kunnen benut worden om de bekendheid te vergroten. Dit biedt ook kansen voor meer crowdfunding om grafmonumenten op te knappen. Om de bekendheid te vergroten kunnen de volgende activiteiten ontwikkeld worden:

- Graven markeren met QR-codes om de verhalen te vertellen;
- Een bordjesroute langs de bijzondere graven;
- Het opnemen in bestaande wandel- en fietsroutes;
- Infobord plaatsen dat vanaf de doorgaande weg goed is te zien;
- Publiciteit via de Historische Kring, stichting Dodenakkers.nl en het blad van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Actie:

- Verhalen van bijzondere grafmonumenten of personen vastleggen
- Actief de publiciteit zoeken bij evenementen en andere activiteiten op de begraafplaats

6.5.2 Evenementen

Op bescheiden schaal worden evenementen georganiseerd op de Oude Begraafplaats. Gebleken is dat hier zeker belangstelling voor is in de samenleving maar ook dat de organisatie van zo'n evenement een aanzienlijke inspanning vraagt van de vrijwilligers en van het budget van de stichting.

In de toekomst betekent dit dat gestreefd wordt naar minimaal 1 evenement per jaar maar dat beide partijen openstaan voor de ontwikkeling van of deelname aan extra evenementen op de begraafplaats mits passend bij het karakter van de begraafplaats en behapbaar voor de vrijwilligers.

De volgende evenementen worden als passend gezien:

- Deelname aan Open Monumentendag
- Exposities al dan niet in combinatie met een workshop
- Openluchtconcert met passende (klassieke) muziek
- Poëzievoordracht
- Rondleidingen over de cultuurhistorie en/of biodiversiteit
- Activiteiten met (school)kinderen met bijvoorbeeld een lespakket

Actie:

- Expliciet aandacht besteden aan evenementen op de Oude Begraafplaats bij het opstellen van richtlijnen voor activiteiten op begraafplaatsen vanuit het beleidskader begraafplaatsen.

6.6 Dagelijks beheer van de begraafplaats

Net als de andere gemeentelijke begraafplaatsen is het dagelijks beheer van de Oude Begraafplaats opgenomen in het beheerplan Begraafplaatsen. In een beheerplan voor de begraafplaatsen wordt vastgelegd hoe het dagelijkse en het planmatige onderhoud wordt uitgevoerd. Op deze manier is sprake van continuïteit van het beheer. Het gaat daarbij over het groenonderhoud maar ook over het onderhoud aan de paden, bankjes, etc. Een beheerplan wordt voor de korte termijn (ongeveer 5 jaar) opgesteld. Uiteraard wordt in het

beheerplan een relatie gelegd met het beleidskader en het beheerkader voor de Oude Begraafplaats.

Het beheer van deze begraafplaats wordt uitgevoerd met oog voor de waarde die de begraafplaats heeft voor de biodiversiteit. Dat betekent bijvoorbeeld dat maaiwerkzaamheden worden afgestemd op de aanwezigheid van specifieke planten om deze te behouden en mogelijk te versterken.

Actie:

- Actualiseren beheerplan begraafplaatsen
- Beoordelen of het omringende groen voortaan bij de asset begraafplaatsen kan worden gevoegd, zodat het beheer kan worden afgestemd op het beheer van de rest van deze begraafplaats.

7 Financiën

In dit hoofdstuk wordt op hoofdlijnen toegelicht hoe het financiële kader voor de Oude Begraafplaats eruitziet. Juist bij deze begraafplaats gaat het niet alleen om de inkomsten uit grafrechten maar ook om mogelijke subsidies voor het onderhoud van de monumenten en de inzet van de vrijwilligers.

7.1 Financieel kader

De meerjarenbegroting voor de begraafplaatsen geeft inzicht in de jaarlijkse, geschatte en gezamenlijke kosten en de baten van de acht, gemeentelijke begraafplaatsen tezamen. Op de begraafplaatsen is sprake van inkomsten vanuit de leges die worden geheven. Het gaat om inkomsten uit uitvaarten, grafrechten en onderhoudsrechten. Het financieel kader van de acht begraafplaatsen is opgenomen in het beleidskader begraafplaatsen (2025). Voor de Oude Begraafplaats geldt dat het merendeel van de graven eeuwigdurend is uitgegeven en dat de rechthebbenden geen onderhoudsverplichting opgelegd is. De inkomsten van deze begraafplaatsen komen alleen van de recent uitgegeven graven en van uitvaarten. Het aantal uitvaarten in een jaar is gering, daarmee zijn er weinig inkomsten te verwachten. In bijlage 16 zijn de cijfers opgenomen van de periode 2013-2024.

7.2 Subsidies

Voor het beheer en de restauratie van Rijksmonumenten zijn subsidiemogelijkheden. Deze regelingen worden door de provincie uitgevoerd. In de meeste gevallen zijn onder voorwaarden subsidiebijdragen mogelijk van maximaal 50% van de restauratiekosten. Dit geldt met name voor de onderdelen die zelfstandig zijn aangewezen als rijksmonument, zoals monument De Roeper of het toegangshek.

Verder is er een instandhoudingssubsidie mogelijk. Ten tijde van de aanwijzing was die niet mogelijk voor gemeenten, maar dat is inmiddels veranderd. Op grond van een meerjarig instandhoudingsplan kan voor 6 jaar subsidie worden verkregen tegen 40% van de kosten. Voor de overige elementen op de begraafplaatsen moeten andere financieringsbronnen worden gevonden. Dat kan mogelijk via crowdfunding of lokale initiatieven om vrijwilligers te ondersteunen.

7.3 Vrijwilligers

Sommige mensen hebben de intrinsieke motivatie om respectvol voor graven te zorgen en zetten zich vrijwillig in op een van de begraafplaatsen. Dit blijkt ook uit de antwoorden in de enquête (bijlage 9). Veel van de respondenten die aangeven dat zij willen helpen op een van de begraafplaatsen, willen dit doen op de Oude Begraafplaats. Zonder de vrijwillige inzet van de stichting zou de begraafplaats er niet zo goed bij liggen als nu.

Vrijwilligers zijn belangrijk door het dagelijks onderhoud maar ook voor sociale cohesie. De gezamenlijke onderhoudsmomenten zijn namelijk naast nuttig ook gezellig. Naast voldoening voor de vrijwilliger levert het dus ook sociale verbinding op tussen de vrijwilligers onderling. Het blijkt in de praktijk lastig te zijn om nieuwe (jongere) vrijwilligers te vinden voor de stichting ondanks voortdurende aandacht en zorg op dit punt vanuit de stichting. Deze inspanningen leiden niet vanzelfsprekend tot een succes. Daarnaast is het een zorgpunt dat

een aantal vrijwilligers op leeftijd raakt of minder frequent kan helpen. Dit vraagt om continue aandacht voor dit onderwerp.

8 Monitoring en evaluatie

Binnen elk beleidsterrein wordt met monitoring toezicht gehouden op de beleidsuitvoering. Dit geldt ook de kaders voor de Oude Begraafplaats. Het doel hiervan is om ervoor te zorgen dat de activiteiten om de doelen te halen op schema liggen. De monitoring wordt bij de Oude Begraafplaats uitgevoerd door de werkgroep Oude Begraafplaats. In deze werkgroep zitten zowel medewerkers van de gemeente als minimaal 2 leden van de stichting. Deze werkgroep komt op regelmatige basis bij elkaar en stuurt dan op de uitvoering van de gestelde doelen. Evaluatie gaat een stap verder. De informatie die uit de monitoring komt wordt verzameld en geïnterpreteerd. Hiermee ontstaat inzicht of de gestelde doelen die bijdragen aan het gewenste effect bereikt zijn. En dit levert weer inzicht op voor toekomstige beleidsvorming en -verbetering. Vanzelfsprekend wordt zowel de monitoring als de evaluatie samen met de stichting uitgevoerd.